

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะเสนอเนื้อหาซึ่งแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ คือ

1. พัฒนาการด้านต่าง ๆ และลักษณะพฤติกรรมของเด็กก่อนวัยเรียน
2. บทบาทของบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก
3. ความสำคัญและรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู

พัฒนาการด้านต่าง ๆ และลักษณะพฤติกรรมของเด็กก่อนวัยเรียน

เป็นที่ยอมรับกันในหมู่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั่วไปว่า เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี เป็นระยะที่เด็กเกิดการเรียนรู้มากที่สุดในชีวิต และเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวสนใจอยากดูอยากเห็น มีการเลียนแบบผู้ใหญ่และสิ่งที่เด็กสนใจ การเรียนรู้เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อชีวิตในอนาคตของเด็กเป็นอย่างยิ่ง รายงานการวิจัยล่าสุด (ซีระ สุมิตร 2528 : 11 พบว่าการทำงานของเซลล์สมองของคนเราจะถูกกำหนดภายในอายุ 3 ขวบ และจะเพิ่มตัวอย่างรวดเร็วมากระหว่างอายุ 0 - 3 ขวบ และ 70 - 80 % ของเส้นสายในสมองจะก่อรูปภายในอายุ 3 ขวบ ความเจริญเติบโตของเส้นสายในสมองทำให้น้ำหนักในสมองเพิ่มขึ้นเมื่อถึงอายุ 3 ขวบจะหนักถึง 80% ของสมองผู้ใหญ่ ดังที่ เอกวิทย์ ๗ กลาง (2520 : 1) ได้กล่าวว่า วัยนี้เป็น The most imformative year คือเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของชีวิต นวลศิริ เปาโรหิตย์ และคณะ (2519 : 32) ยังได้แสดงความคิดเห็นว่า ระยะก่อนเข้าเรียนระหว่างอายุ 2 - 5 ขวบ เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด พัฒนาการสำคัญช่วงนี้ได้แก่ขบวนการเจริญเติบโตทางร่างกาย การเรียนรู้และการรับรู้ ความคิดและการมีเหตุผล ตลอดจนพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในอันที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของบุคลิกภาพและการเข้าใจคน พัฒนาการของเด็กในช่วงปฐมวัย จึงมีบทบาทและมีความสำคัญต่อตัวเด็กมากที่สุด

พัฒนาการของ เด็กก่อนวัยเรียน

นอมฤติ จงพฤษะ และคณะ กล่าวว่า เด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีอัตราการงอกงาม และพัฒนาการเป็นไปอย่างรวดเร็ว สามารถช่วยตัวเองได้ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การรับประทานอาหาร การอาบน้ำ การแต่งกาย ขณะเดียวกันเด็กวัยนี้จะแสดงพฤติกรรมบางอย่างซึ่งเป็นธรรมชาติของทารกงอกงามและพัฒนาการของวัยนี้ เช่น การชักชวนผู้ใหญ่ การแย่งของ เล่นกัน ฯลฯ พัฒนาการแต่ละด้านของเด็กวัยนี้ตามระดับอายุเป็นดังนี้

พัฒนาการด้านร่างกาย

วัย 3 ขวบ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อยเป็นค่อยไป กล้ามเนื้อแข็งแรงขึ้น ชอบทำกิจกรรมที่ค่อนข้างออกกำลังกล้ามเนื้อ เช่น กล้ามเนื้อมือ กล้ามเนื้อแขน ขา และเท้า เริ่มชอบออกกำลังกาย นั่งเล่นได้เป็นเวลานาน ๆ รู้จักใช้วัตถุที่มีสีในการเล่น ระบายสี เด็กมีการเติบโตทางระบบกล้ามเนื้อและระบบประสาทมากขึ้น สนใจการเล่นที่ใช้มือ สามารถลากเส้นโค้งขึ้นไม่ยุ่งเหยิง สามารถวิ่งได้เร็วและเวลาวิ่งเดียวเป็นมุมโค้งขึ้น สามารถหยุดไต่บันไดที่หันไป ขึ้นลงบันไดได้โดยไม่ต้องการความช่วยเหลือ การประสานงานของกล้ามเนื้อดีขึ้น ทำให้การเล่นมีกฎเกณฑ์

อายุ 4 ขวบ การเจริญทางร่างกายของเด็กวัย 4 ขวบจะเห็นว่าการทรงตัวดีขึ้นมาก สามารถเดินบนกระดานแฉกเดี่ยวได้อย่างดี สามารถวิ่งก้าวยาว ๆ ได้ กระโดดให้ตัวลอยสูงได้ ยืนเท้าเดี่ยวได้นานหลายวินาที สามารถใส่กระดุม ถอดกระดุม และผูกเชือกทรงเท้าได้โดยง่าย สามารถใช้มือขวาดึงขึ้น หยิบวัตถุเล็ก ๆ ได้ หักกระดาษซ้อนกันสามทบได้ เขียนวงกลมโค้งเมื่ออายุสามขวบ และเขียนจากซ้ายไปขวา แต่ยังไม่เขียนรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนตามแบบไม้ได้ แคอย่างใดก็ตามเด็กสามารถเขียนเครื่องหมายกากบาทได้ แสดงถึงการทำงานประสานกันระหว่างทากับกล้ามเนื้อนั้นดีขึ้น ออกกะปุกและหมุดได้ เขียนตามรอยโค้งได้ เล่นดินเหนียว เช่น ม้วนดินเหนียวทำเป็นลูกบอลปั้นเป็นรูปเป็นก้อนต่าง ๆ ได้ วัยนี้สามารถแกงตัวล้างมือ แปรงฟันได้มากขึ้น ถ้าหากได้รับคำชมเชย

อายุ 5 ขวบ จะสามารถควบคุมการทำกิจกรรมของร่างกายได้ดีขึ้นมาก

เช่น สามารถทรงตัวไค้ที เกินตามเส้นทรงไค้ ชอบกระโดดเป็นป่าย ชอบช่วยแม่ อยู่หนึ่ง ไค้ นานขึ้น มือและเท้าทำงานประสานกันไค้ทีแต่ยังไม่ละเอียด มีความแข็งแรงและมีพลังมาก แต่งตัวเอง ไค้โดยไมต้องมีคนคอยช่วยเหลือ การเคลื่อนไหวร่างกายส่วนต่าง ๆ ประสานกัน ไค้ที จึงทำให้เด็กวัย 5 ขวบ สามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น แปรงสีฟัน หวี ในการ แปรงฟัน หวีผม และล้างหน้าไค้ทีกว่าเด็กวัย 4 ขวบ เด็กวัยนี้ฝึกพันกระดาษ ตัดกระดาษ และเล่นเกี่ยวกับการก่อสร้างไค้ที ใช้กรรไกรตัดกระดาษตามรูปไค้ที ปั้นดินน้ำมัน เย็บผ้า กว๊ายเข็มเล่มโต วาดเขียนควยคินสอและสีน้ำไค้

อายุ 6 ขวบ เป็นวัยที่มีพลังสูง มีความรู้สึกที่จะเล่นโดดโยน การเคลื่อนไหว กระดับกระแฉ่วองไว อยู่หนึ่ง ๆ ไม่ได้ การจะให้เด็กวัย 6 ขวบอยู่หนึ่ง ๆ นั้น เด็กจะต้อง ใช้ความพยายามมาก มักมีอาการขยุกขยิกให้เห็นอยู่เสมอ ชอบการปีนป่าย กระโดด เหยียงแขน การหยอหยิน สามารถคลั่งกา กระโดดโลและทำการหลบหลีกไค้ที จึงสามารถ เล่นกีฬาไค้หลายอย่าง ชอบของเล่นทุกชนิดที่มีล้อเลื่อน แต่งตัวไค้เองโดยไม่ต้อง การ ความช่วยเหลือของผู้อื่น

เด็กวัยก่อนเข้าเรียนนี้เป็นวัยที่เด็กมีทักษะทางกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว ร่างกายมาก ส่วนสูงและน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ย่อมต้องอาศัยสภาพแวดล้อม อันเหมาะสม เช่น อาหารการพักผ่อน การออกกำลังกาย การเล่น เป็นต้น เด็กในวัยนี้ ชอบการเคลื่อนไหว มีความคล่องตัวว่องไวระดับกระแฉ่วอง การเดิน การวิ่ง สามารถ ควบคุมและบังคับการทรงตัวไค้ที มีความพอใจและสนุกสนานกับการไค้เล่น หรือลงมือทำ กิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง เด็กสามารถรับประทานอาหาร อาบน้ำ ล้างหน้า หวีผม แปรงฟัน แต่งกาย ยกถาดอาหารไค้เอง การเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านการ เคลื่อนไหวร่างกาย และมีทักษะการใช้มือจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้มาก

พัฒนาการด้านอารมณ์

อาร์ รังสินันท์ (2524 : 97 - 101) กล่าวถึง พัฒนาการด้านอารมณ์ของ เด็กก่อนวัยเรียนเป็นดังนี้คือ

อารมณ์โกรธ เด็กวัยนี้จะพบว่ามี การแสดงออกทางอารมณ์อย่าง เบิกเผยและอิสระ

ถ้าโกรธก็แสดง ออกอย่างตรงไปตรงมา และเมื่ออายุมากขึ้นพฤติกรรมที่แสดงออกมาก็จะมีความรุนแรงลดน้อยลง อายุ 3 - 4 ปี เริ่มใช้คำพูดแสดงออกซึ่งอารมณ์โกรธ แทนการรุกรานด้วยกำลังกาย ก็เซล (Gesell 1946) พบว่าเด็กอายุ 5 ขวบนั้นจะมีการแสดงออกซึ่งอารมณ์ด้วยการรุกรานน้อยลง แต่พฤติกรรมรุกรานจะรุนแรงขึ้นอีกตอนอายุ 6 ขวบ เด็กวัยนี้เมื่อเล่นรวมกันเป็นหมู่ ถ้ารู้สึกไม่พอใจหรือโกรธเพื่อน เด็กจะแยกตัวออกจากเพื่อนทันที แต่เมื่อเวลาอารมณ์ก็จะยิ้มหัวแสดงความภาคภูมิใจ ออกมาอย่างเห็นได้ชัด

อารมณ์กลัว เด็กวัย 3 - 5 ขวบ จะกลัวสัตว์ต่าง ๆ กลัวการทอดทิ้งอยู่ตามลำพัง กลัวความมืดและการจากไปของผู้เป็นที่รัก เช่น บิดามารดา ที่เลี้ยง นอกจากนั้นรู้สึกกลัวเพราะจินตนาการของเด็กเกี่ยวกับอันตรายที่อยู่ในความมืด ก็เซลได้ศึกษาเด็กวัย 6 ขวบ พบว่ามีความกลัวเกี่ยวกับ ผี แมมก ปีสาง ฟาร์อง ฟ้ายา ผน ลม ไฟไหม้และกลัวแม่ตาย อารมณ์กลัวของเด็กอาจเกิดขึ้นจากประสบการณ์ในชีวิต เช่น เด็กที่ได้รับ ความเจ็บปวดจากการที่หมอดอนฟันให้ ทุกครั้งที่เห็นเลือดคลุ้มสีชาว เด็กจะเกิดอารมณ์กลัวขึ้นมาได้ทันที

อารมณ์รัก เด็กวัย 3 - 5 ขวบจะผ่านพ้นระยะที่คิดถึงแต่ตนเอง มีการเรียนรู้ที่จะช่วยตัวเองในสิ่งที่ตนต้องการ เรียนรู้ที่จะทำสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ผู้อื่น เช่น พ่อ แม่ พี่ ๆ และสมาชิกในครอบครัวหรือคนอื่น ๆ ที่ได้พบบ่อย ๆ และคุ้นเคย อารมณ์รักเป็นอารมณ์แห่งความสุข จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กได้รับความรักและความเอาใจใส่จากพ่อแม่ เด็กจะแสดงความรักต่อวัตถุ บุคคลหรือสิ่งของอย่างเปิดเผยด้วยการอยู่ใกล้ซิกกอกจูบ ลูบคลำ แสดงอาการเหว้าโสกเมื่อสูญเสียสิ่งที่รัก เด็กจะรักหรือชอบคนที่ให้ความสนุกสนานแก่ตน ผู้ที่ยกย่องชมเชยตน ผู้ที่ให้อาหารของขำขันแก่ตนมากมายสิ่ง ทั้งจะแสดงความรักต่อ พ่อ แม่ พี่ ๆ น้อง ๆ ขณะเดียวกันก็ต้องการความรักจากพ่อแม่และแม่

ก็เซล (Gesell) ได้ศึกษาเด็กด้วยการสังเกตเกี่ยวกับอารมณ์รัก ได้พบว่าเด็กอายุ 3 ขวบทั้งเด็กหญิงเด็กชายจะรักแม่ มารดากลายเป็นศูนย์กลางของชีวิตในโลกของเด็ก จนกระทั่งอายุ 5 ขวบเด็กจะชอบอยู่ใกล้ ๆ แม่ คิดตามแม่ไปทุกแห่งช่วยแม่ในสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ และยังคงกล่าวต่อไปอีกว่า เด็กวัยนี้จะมีความสัมพันธ์อันราบรื่นกับบิดา เขาจะพอใจและสนุกที่ไ้ร่วมห้องเที่ยวไปไหนมาไหนกับบิดา เด็กจะรู้สึกรักพ่อและ

เชื่อฟังพ่อแม่มากกว่าแม่ พ่ออายุ 6 ขวบ เด็กชายในตอนนี้จะกลัวพ่อขึ้นชมและนิยมน้อยกว่าแม่ เชื่อฟังพ่อดีกว่าแม่ ไม่หยาบคายก่อกวนและแสดงอาการซัดซิ่นกับมารดาอยู่บ่อย ๆ

อารมณ์ฉุนเฉียว เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กมีความรู้สึกว่าคุณเองน้อยกว่าผู้อื่น หรือกำลังจะสูญเสียสิ่งที่ เป็นของคนไปให้แก่ผู้อื่น อัจฉาคนที่มีความสามารถมากกว่า อารมณ์ฉุนเฉียวของเด็กนั้นส่วนใหญ่เริ่มจากประสบการณ์ในครอบครัวเป็นสำคัญ บิดามารดาที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก มักจะกระทำลงไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น พ่อแม่ไม่แสดงความสนใจเท่าที่ควร ทำให้เป็นมองไม่เห็นความสำคัญของลูกจึงทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าเหว่ ซากที่ทิ้ง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเวลาที่เด็กเกิดอารมณ์ฉุนเฉียว มีลักษณะเช่นเดียวกับอารมณ์โกรธแต่ค่อนข้างก้าวร้าวกว่า เช่น ร้องไห้แงเพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้ใหญ่ ดังนั้นพ่อแม่ควรให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ลูกทุกคนโดยเท่าเทียมกัน เพื่อป้องกันมิให้เด็กเกิดความรู้สึกเหลื่อมล้ำ อันเป็นสาเหตุให้เกิดอารมณ์ฉุนเฉียวขึ้น

อารมณ์อยากรู้ อยากเห็น วินัยนี้เด็กจะเริ่มรู้จักการใช้เหตุผลมีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความสงสัยในสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เคยเห็นมาก่อน เด็กจะชอบซักถามอยู่บ่อย ๆ ชอบสำรวจในระบะนี้บางทีเรียกว่า "วัยช่างซัก" คำถามมักเป็นนั่นอะไร นี้อะไร เอามาทำไม คำถามเหล่านี้บอกให้ทราบถึงความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่สัมผัส ความอยากรู้อยากเห็นเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เด็กนำตัวเข้าไปผูกพันกับกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง บัทเลอร์ และ เมอร์ลิน (Butler และ Berlyne) (อ้างจาก นอมูคิ จงพฤษะ 2518 : 116) กล่าวว่า พฤติกรรมหลาย ๆ อย่างของบุคคลจะเป็นเครื่องชี้ให้ทราบถึงความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล และ So kolov ได้พูดถึงความอยากรู้อยากเห็นไว้ว่า สิ่งเร้าที่มีความเข้มข้นยอมจะทำให้อินทรีย์แสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยการเปลี่ยนแปลงที่ และปรับประสาทสัมผัสส่วนต่าง ๆ ฉะนั้นผู้ปกครองที่ตอบคำถามของเด็กโดยไม่ได้เป็นเรื่องรำคาญ หรือลงโทษเด็ก จะช่วยให้การใช้เหตุผลของเด็กพัฒนาได้เร็วและช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้มากขึ้น อันเป็นการสนับสนุนให้เด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็นเพิ่มขึ้น ทำให้เป็นพื้นฐานนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีในวัยต่อไป แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้ปกครองแสดงความไม่พอใจเด็กจะมีนิสัยไม่อยากรู้อยากเห็นอีกต่อไป อาจจะทำให้เด็กเป็นคนเชื่องง่าย ซากการใช้เหตุผล

อารมณ์เศร้าโศกและอารมณ์เสียใจของเด็กอายุ 3 - 6 ขวบ จะแสดงให้เห็นได้ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงคือ ร้องไห้เสียใจเมื่อต้องจากบิดามารดาไปอยู่ไกล หรือคิดว่าพ่อแม่ไม่รัก ของเล่นแตกหัก พ่อแม่ไม่ให้ติดตามออกจากบ้านไปไหน ๆ คว้า

กล่าวโดยสรุป เด็กในวัยก่อนเข้าเรียนนี้มักจะคิดถึงตัวเองเป็นสำคัญ ไม่ออกนอกจากเหตุผล โกรธก็ร้องไห้ ก็ใจก็หัวเราะ ถูกชักใจก็ไม่พอใจ เด็กในวัยนี้ต้องการกำลังใจและการยกย่องชมเชยอยู่เป็นประจำ

พัฒนาการทางสังคม

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2518 : 25) กล่าวว่า เด็กวัยก่อนเข้าเรียนเป็นวัยของการเริ่มออกสู่สังคมภายนอก เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุคคลในครอบครัว การปฏิสัมพันธ์นี้จะทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับเพื่อให้อยู่ร่วมในสังคมนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม เด็กวัยนี้เรียนรู้และเข้าใจภาษาพูดได้ดีขึ้นมาก บิดามารดาผู้ปกครองควรจะเริ่มอบรมสั่งสอนเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม คติธรรม แก่เด็กทีละน้อย ๆ โดยเริ่มจากสิ่งง่าย ๆ เช่น การเคารพกราบไหว้ การมีเมตตา สงสารผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก การช่วยเหลือคนอื่น จะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางด้านสังคมนี้นี้ เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ทั้งสิ้นซึ่งได้แก่การอบรมสั่งสอน

เพียเจท์ (Piaget 1969) กล่าวว่า เด็กอายุ 3 - 5 ขวบมีการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมจากเพื่อนเล่น เพื่อนบ้านใกล้เคียงวัยใกล้เคียงกัน วัยนี้ยังไม่เข้าใจถึงความถูกต้องและความผิด คำว่าดีหรือไม่ดีนั้นก็ยังไม่มีความเข้าใจลึกซึ้งแต่อย่างใด เพียเจท์ได้แบ่งพัฒนาการทางสังคมของวัยนี้เป็น 3 ระยะคือ

ระยะแรก อายุ 2 - 3 ขวบ เป็นระยะที่เด็กยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ชอบอยู่กับเพื่อนแต่ต่างคนต่างเล่นตามลำพัง ไม่เคยเล่นด้วยกัน ยังไม่รู้จักแบ่งของเล่น และของรับประทาน

ระยะที่ 2 อายุ 3 - 4 ขวบ เด็กเข้าอยู่ในหมู่เพื่อน เล่นกับเพื่อนบ้าง บางครั้งมากราว บางครั้งก็แยกตัวเล่นคนเดียว แต่การเล่นมักจะเป็นเพศเดียวกันกับคนมากกว่าต่างเพศ แต่จะเล่นกันไม่นานเพราะมีเรื่องชักใจกันเสมอ เมื่อโกรธกันแล้ว

ไม่นานเด็กก็จะเล่นรวมกันไต่กิ่ง

ระยะที่ 3 อายุ 5 - 6 ขวบ เด็กจะเข้าสังคมดีขึ้นชอบอยู่กับเพื่อน ๆ เล่นด้วยกัน เล่นกับเพื่อนไต่ไต่โดยไม่เลือกเพศ ช่วยเหลือกันเห็นอกเห็นใจกัน แบ่งปันกัน บางครั้งก็ยั้งทะเลาะกันอยู่ แย่งของเล่นกัน

กิเซล (Gesell 1954) ไต่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการด้านสังคมของเด็กวัยก่อน 3 - 6 ขวบ สรุปได้ว่า

อายุ 3 ขวบ เด็กรู้จักเสียสละความพอใจบางอย่าง ในขณะนั้นเพื่อให้ได้สิ่งอื่น ในภายหลัง ชอบทำให้ถูกใจพ่อแม่ให้ความร่วมมือได้ ปรารถนาที่จะทำให้คนอื่นพอใจ เชื่อฟังผู้ใหญ่ที่คุ้นเคย วัยนี้รู้จักอารมณ์และการแสดงออกของอารมณ์ผู้อื่นและเลียนแบบท่าทางผู้อื่น แม้จะสนใจการเล่นกับผู้อื่น แต่ก็คงชอบเล่นคนเดียว เรียนรู้การเข้าแฉก ความล่าช้าก่อนหลัง รู้จักแบ่งของเล่น

อายุ 4 ขวบ จะชอบอยู่กับเพื่อนไม่ชอบเล่นคนเดียว แต่บางครั้งก็เป็นอิสระแก่ตนเอง เพราะสามารถช่วยตนเองได้มากขึ้น อยู่ในสังคมกับเพื่อนมากขึ้น ชอบเล่นเป็นกลุ่มระหว่าง 2 - 3 คน มีการเสนอแนะความคิดเห็นในการผลักดันเปลี่ยนแปลงกัน เล่นแสดงลักษณะเป็นหัวหน้าและนำคนอื่นในการเล่น นอกจากนั้นวัย 4 ขวบ เป็นวัยช่างพูด คำพูดของเด็กวัยนี้บอกให้ทราบถึงพัฒนาการทางสังคมและชอบอ้างหลักฐานพยาน แสดงถึงความเอาใจใส่ในความรู้สึกความนึกคิดของคนอื่น ชอบพูดคุยกตคน

อายุ 5 ขวบ เด็กวัยนี้จะทำสิ่งง่าย ๆ ตามขีดความสามารถของตน อยู่เป็นอิสระสามารถเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมง่าย ๆ ของสังคม มีความเชื่อฟังผู้ใหญ่ในบ้าน สนใจการช่วยเหลือทำงานบ้าน เช่น กวาดบ้าน ล้างเช็ดถ้วยชาม กูแลน้อง ๆ จะเห็นว่าเด็กวัยนี้มีความรับผิดชอบดีขึ้น มีความสามารถในการคบเพื่อน จะเล่นกันเป็นหมู่ ๆ ละ 2 - 5 คน แสดงให้เห็นความต้องการมีเพื่อนมากของเด็ก มีความรู้สึกละเอียดใจและการเลื่อมเสียชื่อเสียง เห็นความแตกต่างระหว่างเพศหญิงเพศชาย จะทำตามคำสั่งไต่ดีขึ้น

ประภินันท์ อูปรมย์ (2525 : 28 - 29) ไต่กล่าวถึงลักษณะที่เห็นเด่นชัด

ที่สุดของ เด็กปฐมวัย คือ การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาทางสังคมมาก ลักษณะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กแสดงออกด้วยการทำอะไรทุกอย่างตามที่ตนเองอยากทำ ให้ความสนใจกับตนเองและเรื่องที่ตนเองเกี่ยวข้อง ชอบคุยโอ้อวดว่าตนเป็นคนเก่งที่สุด ดีที่สุด แข็งแรงที่สุด มีฤทธิ์มากที่สุด พยายามให้คนอื่นคล้อยตาม หรือทำตามความต้องการของตนมากกว่าจะยอมทำตามความต้องการของคนอื่น มักจะตัดสินใจว่าใครดีหรือไม่ดีจากการรับรู้ของตนเอง หรือจากปฏิสัมพันธ์ที่ผู้นั้นมีต่อตนเองเท่านั้น โดยไม่สนใจเหตุผลที่แท้จริง ลักษณะของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางดังกล่าวนี้จะมีอยู่มากในระยะแรกของวัยเด็กปฐมวัย ซึ่งมีผลมากต่อการเข้าสังคมของเด็ก คือจะขาดความสามารถในการรับรู้หรือตระหนักรู้ความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่น เทียบเท่า (อ้างถึงใน ชีรพร อูรรวมโน 2525 : 323) พบว่าเด็กจะเลิกการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางโดยผลจากการสื่อความกับเด็กอื่น เพราะถ้าเด็กไม่สนใจหรือพยายามเข้าใจหรือตระหนักรู้ของเด็กอื่นแล้ว เขาก็จะขัดแย้งกับคนอื่นอยู่เรื่อยไป ก็คงจะเข้ากับเพื่อน ๆ ไม่ได้เลย

เฮิร์ลล็อก (Hurlock) ได้กล่าวว่าวิธีการที่สำคัญที่สุดของพฤติกรรมทางสังคมในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นนั้นเริ่มพัฒนาในวัยเด็กก่อนวัยเรียน และได้จำแนกรูปแบบของพฤติกรรมทางสังคม ออกเป็น 2 ประเภทคือ พฤติกรรมที่สังคมยอมรับและพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยนี้ที่เห็นได้ชัดเจนคือ

ความถือตัว เด็กวัยนี้ชอบปฏิเสธและมักจะทำตรงข้ามกับที่บอกซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อต่อต้านผู้ใหญ่ การแสดงความถือตัวของเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน เด็กอาจจะแสดงออกในรูปของการพุดจาหรือทำเป็นเพิกเฉย ไม่สนใจในสิ่งที่เคยทำเป็นประจำ ความถือตัวจะเกิดขึ้นเป็นปกติกับเด็กอายุ 2 - 3 ขวบ และจะพัฒนาถึงขีดสุด เมื่ออายุ 3 - 4 ขวบ

ความก้าวร้าว เป็นกิริยาที่เด็กตอบสนองต่อความไม่สมหวังหรือความคับข้องใจ วิธีแสดงความก้าวร้าวจะเปลี่ยนไปตามวัยของเด็ก ทั้งแก่การร้องไห้ ใช้อำกำลังมาเป็นคำพูดหรือหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้ไม่พอใจ เด็กอายุ 4 - 5 ขวบจะแสดงความก้าวร้าวในรูปของการใช้คำพูดมากกว่าใช้อำกำลังต่อสู้ บางทีก็ใช้วิธีฟ้องผู้ใหญ่

การทะเลาะวิวาท เกิดขึ้นเมื่อเด็กเล่นกันแล้วเกิดขัดใจกันขึ้น เด็กเล็กจะทะเลาะกันน้อยกว่าเด็กโตและทะเลาะกันในระยะสั้น เมื่อหายโกรธก็จะลืมและเล่นกันอีก 3 ขวบเป็นวัยที่ชอบทะเลาะกันมากที่สุด หลังจากนั้นเด็กจะเริ่มรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดีขึ้น

การยอมรับจากสังคม ระยะแรกเด็กเห็นความสำคัญของผู้ใหญ่มากกว่าเพื่อนเล่นวัยเดียวกัน และต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับคน ต่อมาเด็กจะเห็นความสำคัญของเพื่อนมากขึ้น และจะพยายามให้มีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของเพื่อน

การคบเพื่อน พอระยะ 2 - 3 ขวบเด็กจะเริ่มเบื่อหน่ายต่อการอยู่ใกล้กับผู้ใหญ่ ต้องการเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกันมากกว่าระยะแรก ๆ จะเล่นคนเดียว ต่อมาจะพยายามเข้ากับเพื่อน ๆ สามารถที่จะเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกันมากกว่าเพื่อนต่างเพศ การเล่นเป็นสิ่งสำคัญต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ส่งเสริมความเข้าใจสิ่งแวดล้อม ช่วยให้อารมณ์ดีและเล่นกับผู้อื่นได้ นอกจากนี้การเล่นยังเป็นเครื่องชี้ถึงสติปัญญา บุคลิกภาพและลักษณะอารมณ์ต่าง ๆ ตลอดจนความสนใจของเด็ก

การเป็นผู้นำ เด็กวัยนี้ต้องการเป็นผู้นำต้องการปฏิบัติตนอย่างคนที่ตนชอบ ซึ่งเขาถือว่าเป็นผู้นำของเขาอีกทีหนึ่ง ผู้นำของเด็กวัยนี้มีลักษณะตัวโต อายุมาก ฉลาดกว่า สามารถออกความคิดเห็นแนะนำการเล่นแก่เขาได้ เขาจะยอมทำตามคำแนะนำของเด็กโตเพราะเคยชินกับการเชื่อฟังผู้ใหญ่

แคทเธอริน ลี (Catherin Lee (อ้างใน เฉลิมพล กันสกุล 2525)
ได้พูดถึงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กในแต่ละวัยไว้ดังนี้

พฤติกรรมทางสังคมของเด็กอายุ 4 ขวบสามารถใช้คำศัพท์ได้ประมาณ 1,500 คำ จะตั้งคำถามเมื่อขึ้นต้นด้วยเมื่อใด อย่างไร และทำไม ชอบเล่าเรื่องต่าง ๆ หรือนิทาน ซึ่งบางครั้งก็เป็นเรื่องที่เกิดจากความคิดฝันของตนเอง อาจพูดคำหยาบหรือคำไม่สุภาพในบางครั้ง เล่นกับเพื่อน ๆ เป็นกลุ่มและกลุ่มที่เล่นก็ขึ้นอยู่กับกิจกรรมว่า เขาสนใจทำกิจกรรมอะไร กลุ่มอาจสลายตัวไปบางครั้งก็รวมกลุ่มใหม่ในกิจกรรมใหม่ เริ่มเลือกคบเพื่อนบางคนที่ถูกใจ จะเล่นโดยการสมมุติหรือใช้จินตนาการที่มีความหมายมากขึ้นเรื่อย ๆ มีความรู้สึกห่วงใย หรือกังวลกับเด็กที่ไ้รับบาดเจ็บ สามารถที่จะระอถึง

โอกาสที่จะทำกิจกรรม แต่ก็ไม่น่าสนใจไปสำหรับการรอคอยเมื่อเจ็บ เหนื่อย หรือไม่สบายทักใจกลัวก็จะหันไปหาผู้ใหญ่เพื่อให้ปลอบโยน

พฤติกรรมของเด็กวัย 5 ขวบ ใช้คำศัพท์ได้ประมาณ 3,000 คำ ชอบซักถาม มีความพอใจที่จะเล่นคนเดียวเป็นเวลานาน ๆ ชื่นชอบฝึกหัดที่จะทำอะไรใหม่ ๆ ชอบเล่นเกมแข่งขันและร่วมทีมกับเพื่อน ๆ ในการแข่งขัน โดยทั่วไปต้องการยอมรับจากผู้ใหญ่ ชอบนิทานที่มีลักษณะที่มีบุคคลเป็นวีรบุรุษ หรือผู้มีอำนาจ

พฤติกรรมทางสังคมของเด็กอายุ 6 ขวบ พุกโกศลและสนใจคำใหม่ ๆ เริ่มการอ่าน เริ่มห่างจากผู้ใหญ่ แต่ก็ยังต้องการความช่วยเหลือและเรียกร้องคำชมเชยมักจะทะเลาะกับเพื่อนแต่ยังต้องการเพื่อนเล่น อาจจะรักเพื่อนบางคนเป็นพิเศษ หวงของเล่นของใช้

พัฒนาการทางสติปัญญา

นักจิตวิทยาพัฒนาการหลายคนได้ศึกษาเกี่ยวกับสติปัญญาของเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะ บีน เพียเจต์ (Jean Piaget) ได้ศึกษาถึงความตึกความเข้าใจของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงระยะวัยรุ่น เขามีความเชื่อว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเกิดขึ้นเป็นขั้นตอน เมื่อถึงระดับวุฒิภาวะนั้นและมีความต่อเนื่องกัน และเชื่อว่าพัฒนาการจะเป็นไปตามลำดับขั้น จะข้ามขั้นไม่ได้ แต่อัตราของพัฒนาการอาจจะมีความแตกต่างกันในทั่วเด็กแต่ละคน ซึ่งความแตกต่างนั้นมาจากสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ เพียเจต์ได้แบ่งขั้นต่าง ๆ ของ พัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้นตอนตามระดับอายุ คือ

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensory motor stage)
ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 2 ขวบ เป็นขั้นที่เด็กรู้จักการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น ปาก หู ตา

2. ขั้นความคิดก่อนเกิดปฏิบัติการ (Preoperational thought)
อยู่ในช่วงอายุ 2 - 6 ปี เป็นขั้นที่เด็กเริ่มเรียนรู้ภาษาพูดและเข้าใจเครื่องหมายทางที่สื่อความหมาย เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น แต่ก็ยังอาศัยการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถคิดหาเหตุผลและยกเหตุผลขึ้นอ้างอิงได้

3. ขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Stage)

อยู่ในช่วงอายุ 7 - 11 ปี ในช่วงอายุดังกล่าวเด็กสามารถใช้เหตุผลกับสิ่งที่แลเห็นได้ เช่น การจัดแบ่งกลุ่ม แบ่งพวก มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

4. ขั้นปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม (Formal operational Stage)

อยู่ในช่วงอายุ 11 - 15 ปี เป็นช่วงที่เด็กรู้จักคิดหาเหตุผลและเรียนรู้เกี่ยวกับนามธรรม ได้ดีขึ้น สามารถตั้งสมมติฐานและแก้ปัญหาได้ เป็นขั้นที่เกิดโครงสร้างทางสติปัญญา อย่างสมบูรณ์

บรูเนอร์ (Bruner) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางการรู้ การคิดและมีส่วนที่คล้ายคลึงกับทฤษฎีของ เพียเจต์ อยู่ด้วย บรูเนอร์ เน้นความสำคัญของสิ่ง แวกคลุมและวัฒนธรรมก่อเกิดซึ่งมีผลต่อความงอกงามทางสติปัญญาและถือว่าสิ่ง แวกคลุมนั้น มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญา เขาได้เสนอแนวความคิดใหม่ ๆ หลายประการที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจมาก เช่น การเรียนรู้จากการค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning) บรูเนอร์ได้เสนอลำดับขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาและการคิดของมนุษย์ ออกเป็น 3 ขั้นด้วยกันคือ

1. Enactive Stage เป็นขั้นที่เปรียบเทียบกับขั้น Sensorimotor Stage ของเพียเจต์เป็นขั้นที่เด็กเรียนรู้ด้วยการกระทำมากที่สุด

2. Iconic Stage เปรียบเทียบกับขั้น Preoperational ของเพียเจต์ ซึ่งจะครอบคลุมขั้นก่อนเกิดสิ่งกัมปและการคิดแบบนึกรู้เอง ในวัยนี้เด็กจะเกี่ยวข้องกับความจริงมากขึ้น เขาจะเกิดการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ อาจมีจินตนาการบ้างแต่ยังไม่สามารถคิดได้ลึกซึ้งเหมือนขั้น Concrete Operation ของ เพียเจต์

3. Symbolic Stage เป็นขั้นพัฒนาการสูงสุดของบรูเนอร์ เด็กจะสามารถเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งของ สามารถเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่จับต้องได้

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2518) กล่าวว่า เด็กวัยก่อนเข้าเรียนเป็นวัยที่สามารถจำสิ่งต่าง ๆ ได้ และเรียกชื่อได้อย่างถูกต้อง เช่น สิ่งของที่อยู่ที่ใกล้ตัว ผลไม้ สัตว์เลี้ยงของใช้ต่าง ๆ มีพัฒนาการความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว

สามารถคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น รู้ถึงผลของการกระทำต่าง ๆ ที่ตามมา มีความเข้าใจเกี่ยวกับเวลา ตัวเลข สามารถจัดกลุ่มสิ่งของ จำแนกความเหมือน ความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ได้ สามารถเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ และสามารถเปรียบเทียบ สี ขนาด รูปร่าง น้ำหนัก กลิ่นรส สัมผัส เกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษานั้น จะเห็นว่า เด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทางภาษาอย่างรวดเร็ว ซึ่งออกมาในรูปการพูดคุย การเล่านิทาน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา คำพูดของเด็กวัยนี้อาจทำให้ผู้ใหญ่เข้าใจผิดว่าเด็กรู้มากแล้ว แท้จริง ๆ แล้วเด็กยังไม่เข้าใจความหมายลึกซึ้งเท่าใดนัก เด็กจะใช้ภาษาแทนความคิดของตนเอง และใช้ในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น จินตนา เนียมเปีย (2521 : บทคัดย่อ) พบว่าพัฒนาการทางภาษากำหนดโดยค่าและความซับซ้อนของประโยค ของ เด็กปฐมวัยจะสูงขึ้นตามอายุและเด็กหญิงจะมีพัฒนาการทางภาษากว่าเด็กชาย

เกี่ยวกับพัฒนาการด้านความคิดและความเข้าใจ เด็กวัยนี้จะมีการสร้าง มโนภาพขึ้นในใจและมีความคิดฝันในเรื่องต่าง ๆ มากที่สุด นอกจากนี้จะสามารถใช้ เหตุผลเบื้องต้นแก่ยังเป็น การให้เหตุผลไม่ถูกต้องนัก เพราะเด็กวัยนี้ยังยึดความคิด ความต้องการของตนเป็นใหญ่ และจะลดการยึดความคิดตนเองและใช้เหตุผลถูกต้องขึ้น เมื่อมีอายุมากขึ้น (ประไพพรรณ ภูมิวิเชียร 2525 : 93 - 97, อารี รังสินธ์ 2524 : 104)

ก. บทบาทของพ่อแม่ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

อารี รังสินธ์ (2520 : 48 - 52) กล่าวว่า พ่อแม่ คือผู้ที่มามีบทบาทสำคัญ ที่สุดในการส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก ซึ่งได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และด้านสติปัญญา การที่เด็กจะเจริญเติบโตเป็นเด็กที่แข็งแรง มีสุขภาพอนามัยดี มีการปรับตัวเข้ากับเพื่อนฝูง ได้ดี และมีความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูง ก็เป็นผลที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ตนเอง

1. การส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย กล่าวแล้วว่าพัฒนาการทางกาย หมายถึงการที่เด็กมีน้ำหนักและส่วนสูงเพิ่มขึ้นและเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี สามารถใช้วิธีวះ เคลื่อนไหวคล่องแคล่วขึ้น ฉะนั้นการที่จะให้เด็กมีพัฒนาการทางกาย พ่อแม่ต้องเน้นเรื่อง อาหารให้โอกาสเด็กใช้วิธีวះเคลื่อนไหว

1.1 สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย 2514 : 328)

กล่าวว่า อาหารสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนมีความสำคัญมากสำหรับชีวิตของเด็กในระยะนี้ และในระยะต่อไป เพราะเด็กในวัยนี้มีอัตราความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การได้กินอาหารที่ถูกต้องสัดส่วนจะช่วยวางรากฐานที่สำคัญสำหรับอนาคตของเด็ก ทั้งจะต้องฝึกให้มีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร เช่น การรับประทานอาหารให้เป็นเวลา อย่าให้เด็กหิวจัด อุดอาหารบางมื้อ หรือเหนื่อยมากเกินไปก่อนกินอาหาร นอกจากอาหารที่ทำให้เด็กมีสุขภาพดีแล้ว ควรให้เด็กได้อยู่ในที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์ ได้เล่นได้ออกกำลังกาย และได้พักผ่อนอย่างเพียงพอ ให้ได้รับการตรวจร่างกายและตรวจรักษาเมื่อเกิดเจ็บป่วยหรือเมื่อพบสิ่งใดผิดปกติ ทรมองทั้งได้รับการฉีดวัคซีน การปลูกฝีป้องกันโรคต่าง ๆ ความคำแนะนำของแพทย์ ควรฝึกเด็กให้รับประทานอาหารเป็นเวลา ซึ่งเป็นการสร้างสุขนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก ดูแลความสะอาดของเสื้อผ้าและร่างกายของเด็กสนับสนุนให้เด็กรักษาความสะอาดพันโดยการมีแปรงสีฟันประจำตัวและหัดให้ใช้จนเป็นนิสัย

1.2 การส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสได้ใช้วัยว่าง ๆ เคลื่อนไหว

ในโคลงแล้วขึ้นนั้น สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย (2514 : 332 - 334) กล่าวว่า จะต้องให้เด็กมีโอกาสเล่น ทำงานจับถือของอยู่เสมอ ทักษะที่จะช่วยให้เด็กเล่นเนือมือคล่องแคล่วขึ้นได้แก่การตัด การปักควยแ่ง เปียก เล่นกับข้อน การเลื่อย ระบายสี ควยนิ้วมือ เย็บผ้าควยเข็มเล่มโตและควรให้เด็กได้มีโอกาสวิ่ง กระโดด ไล่ เต้น ขี่จักรยานสามล้อ เต้นเข้ากับจังหวะดนตรี หรือไม้ก็ควรให้เด็กมีโอกาสช่วยผู้ใหญ่ ทำงานเล็กน้อย ที่เหมาะสมกับกำลัง ความสามารถและความสนใจของเด็ก เช่น เช็ดจาน เช็ดโต๊ะ ทากผ้า เก็บผ้า กวาดบ้าน ถูเรือน และรดน้ำต้นไม้ เป็นต้น เด็กยังเจริญเติบโตขึ้นเพียงใด ความสำคัญของทักษะในการเคลื่อนไหวก็ยิ่งจำเป็นมากขึ้นเพียงนั้น ทักษะในการเคลื่อนไหวมีความสำคัญต่อบุคลิกภาพของเด็ก คือช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทุก ๆ ด้าน คือ

ในก้านร่างกาย เมื่อมีโอกาสใช้มือ แขน ขา และเท้า อยู่เสมอ กล้ามเนื้อ
= ไตออกกำลังทำงานไคคล่องแคล่ว ทรงตัวดีขึ้น ร่างกายยอมแข็งแรง เติบโต

ในก้านอารมณ์เด็กจะรู้สึกแจ่มใส เพลิดเพลินและชื่นชมในความสำเร็จ
ของตน เป็นแรงจูงใจให้อยากคนกว่าทดลองทำกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งที่ทำเพื่อตนเองและ

ที่เข้าร่วมกับผู้อื่น เมื่อมีความสำเร็จในเรื่องหนึ่งก็ยอมอยากทำให้สำเร็จในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

ในค่านิยม ทักษะในการเคลื่อนไหวช่วยให้เกิดเล่นกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ ช่วยให้เป็นที่ยอมรับของหมู่คณะและเพื่อนมากขึ้น

ในค่านิยมสติปัญญา เด็กที่มีทักษะในการเคลื่อนไหว ย่อมมีโอกาสทำกิจกรรมใหม่ ๆ แปลก ๆ เป็นการเพิ่มพูนสติปัญญาจากประสบการณ์ที่ได้ทำหรือได้พบเห็นมา ครบถ้วนซำมเด็กที่ไม่สามารถไขว้วระเคลื่อนไหว ไ้คล่องแคล่ว ร่างกายยอมไม่แข็งแรง เพราะกล้ามเนื้อไม่มีโอกาสทำงาน เมื่อร่างกายไม่เติบโตแข็งแรง อารมณ์ยอมไม่ผ่องใส มักเล่นกับใครไม่ได้ ทำให้ไม่มีเพื่อน โอกาสที่จะทำหรือพบเห็นสิ่งใหม่ ๆ ก็น้อยลง สติปัญญา ก็ไม่มีทางที่จะงอกงามเท่าที่ควร

2. การส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางอารมณ์เป็นผลมาจาก การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง ได้รับทั้งความรักความอบอุ่น ความมั่นใจ ตลอดจนการฝึกอบรมในทางที่ถูกที่ควร จะก่อให้เกิดพลัง และสามารถยับยั้งอยู่ในสิ่ง คมคัวยความ เชื่อมั่นในตนเอง เด็กที่ไม่มีปัญหาเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่ยอมรับเขา มีบรรยากาศอบอุ่นและได้รับความรักความเอาใจใส่อย่างเพียงพอ ครบถ้วนซำมเด็กที่ประพฤติเป็นพาด เภรมาจากรอบครัวที่ขาดความมั่นคงทางอารมณ์และทอดทิ้ง ไม่เอาใจใส่ ลูกทุกคนต้องการความรู้สึกปลอดภัย มั่นคง มีเจ้าของ การยอมรับและได้รับความรัก ถ้าขาดสิ่งเหล่านี้ไปเด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ การที่เด็กมีความสัมพันธ์อย่างอบอุ่นกับพ่อแม่ทำให้เด็กเรียนรู้การรู้จักทำตัวให้เป็นมิตรกับผู้อื่นเมื่อเขาโตขึ้น สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย (2514 : 342 - 344) ไ้กล่าวถึงการสร้างบรรยากาศในบ้านเพื่อสนองความต้องการของเด็ก ดังนี้

2.1 ให้ความรักและต้องการเด็ก พ่อแม่ควรช่วยให้เกิดเกิดความอบอุ่นใจ โดยแสดงว่าพ่อแม่รักเขาคอยใจจริง ไม่ว่าเขาจะมีรูปร่างหน้าตาอย่างไร หรือเพศอะไร ความรู้สึกที่พ่อแม่มีต่อลูกมีอิทธิพลต่อเขามาก เด็กยังคงต้องการให้พ่อแม่แสดงความรัก ความเมตตาปรานี ต้องการความช่วยเหลือที่จะเตรียมเขาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอกครอบครัวได้

2.2 เข้าใจเอกลักษณ์ภาพของเด็ก การช่วยให้เด็กมีกำลังใจทำสิ่งหนึ่ง
 สิ่งใดสักสำเร็จก็คือ ไม่เปรียบเทียบผลสำเร็จของงาน ความสามารถ ท่าทาง หรือสิ่งอื่น ๆ
 ของเด็กกับเด็กอื่น สนับสนุนให้เด็กทำงานตามความสามารถและแสดงความสามารถ
 ของตนตามกำลัง ชมเชยและยกย่องในความสามารถของเด็กและสิ่งที่เด็กทำดี ให้ความ
 สนใจในสิ่งที่เด็กได้แสดงออก ให้โอกาสเด็กได้แก้ตัวในเรื่องที่เด็กผิดพลาด พ่อแม่อาจ
 พยายามถึงความผิดพลาดที่ผ่านไปเพื่อให้สิ่งที่ทำไปแล้ว เป็นประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็ก
 แต่ควรทำในทำนองที่ไม่ให้เด็กคิดว่าผู้ใหญ่ทำผิด จำเป็นที่จะช่วยให้เด็กรู้ว่ายังมีโอกาส
 แก้ตัวได้ เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับความสามารถที่ตนมีทั้งพ่อแม่เอง
 ก็ต้องยอมรับความจริงว่าเด็กแต่ละคนมีเอกลักษณ์ เจริญเติบโตได้ภายในขอบเขตที่
 พันธุกรรมกำหนดไว้และเท่าที่สิ่งแวดล้อมจะอำนวย การจิกสิ่งแวกล้อมทั้งกล่าวนี้เป็นสิ่ง
 ที่ผู้ใหญ่ช่วยได้

2.3 ฝึกฝนให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง ความคิด ความเข้าใจ
 ของเด็กว่าตนทำอะไร สามารถทำอะไรนั้น ขึ้นอยู่กับเจตนาคติที่พ่อแม่มีต่อเขา
 เป็นอันมาก ถ้าพ่อแม่เชื่อและบอกให้เด็กรู้ว่าเขาสามารถ เด็กก็ทำได้กำลังใจอย่างมาก
 ที่จะช่วยให้เขามีความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง จะทำอย่างนี้ได้โดยที่ผู้ใหญ่ให้โอกาสเด็กได้
 ทำสิ่งซึ่งอยู่ในขอบเขตกำลังความสามารถของเด็ก เมื่อเด็กทำได้ก็มีความสำเร็จ
 ความสำเร็จนั้นก็จะเป็นบันไดช่วยให้เกิดความสำเร็จในสิ่งที่ยากยิ่ง ๆ ขึ้นไป ความสำเร็จ
 ที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งนั้นเป็นเครื่องมือสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นเสมือนสิ่งยั่วยุ
 หรือแรงจูงใจที่จะทำงานต่าง ๆ ได้ต่อไป

2.4 ปลูกฝังความรู้สึกอบอุ่น มั่นคง ปลอดภัย ทำได้โดยให้เด็กมี
 ประสบการณ์หลาย ๆ ครั้ง ในการเลือกตัดสินใจในเวลาเดียวกันเด็กต้อง เรียนรู้ว่าทุกสิ่ง
 ทุกอย่างมีขอบเขต ขอบเขตบางอย่าง เด็กเป็นผู้วางแนวเองได้ บางอย่างต้องเป็นหน้าที่
 ของผู้ใหญ่ที่กำหนดกฎเกณฑ์ วินัยที่สร้าง ขึ้นอย่างมีเหตุผลและมีขอบเขตนี้เองช่วยให้เด็ก
 มีความรู้สึกอบอุ่นมั่นคง ในการใช้ชีวิต พ่อแม่ต้องแสดงความเมตตาและทำตนเป็นเพื่อนกับลูก
 ที่สำคัญที่สุดก็คือ วินัยที่ใช้กับเด็กต้องให้เด็กเห็นด้วยและยอมรับ พ่อแม่ที่ฉลาดย่อมจะรักษากฎ
 ที่ตั้งไว้อย่างคงเส้นคงวา การทำตามกฎบ้างไม่ทำตามบ้างจะทำให้เด็กยุ่งยากใจและไม่เข้าใจ
 ชัดเจนว่าผู้ใหญ่มีความต้องการอย่างไร

2.5 ให้อิสราภบางประการ: เนื่องจากเด็กยังมีประสบการณ์น้อย เด็กย่อมไม่รู้อะไรเป็นอันตราย ผู้ใหญ่จึงต้องวางขอบเขตและแนวให้เด็กปฏิบัติ หรือประพฤติก่อน เด็กต้องการอิสรภาพมากในการคิดและทำ ซึ่งช่วยให้เขารู้จักแก้ปัญหา ด้วยตนเอง เด็กจะรู้สึกดีของใจต่อคำห้ามปรามต่าง ๆ ของผู้ใหญ่ ทำให้เขา รู้สึก ซาบซึ้งซาบซึ้ง ไม่มีความอบอุ่นมั่นคง ดังนั้นคำอย่า จึงควรใช้แต่จำเป็นและควรอธิบาย ให้เด็กเข้าใจ ให้เกิดความพอใจและเห็นด้วยเสียก่อน ผู้ใหญ่ต้องตระหนักว่าเด็กเจริญ เติบโตขึ้นได้ด้วยความไวใจในบุคคลที่ตนเกี่ยวข้องกับเด็ก ถ้าผู้ใหญ่ยอมให้เด็กได้ทำในสิ่งที่ ไม่เกิดผลร้ายใดบ้าง เด็กย่อมเกิดการเรียนรู้ว่าสิ่งใดควรทำ จะทำอย่างไร และจะ ใดผลอย่างไรบ้างสำหรับการกระทำนั้น ๆ

3. การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่ง ประเทศไทย (2514 : 344 - 346) กล่าวว่า ความสัมพันธ์อย่างอบอุ่นภายในครอบครัว จะช่วยให้เด็กรู้จักสร้างมิตรภาพกับผู้อื่น และรักษาไมตรีไว้ได้นาน วิธีที่พ่อแม่ช่วยปรับปรุง การสังคมของลูกหรือช่วยให้ลูกมีพัฒนาการทางสังคม คือ สร้างบรรยากาศเป็นกันเอง กับลูก ทำให้เขาเป็นศูนย์กลางที่เด็ก ๆ จะทำกิจกรรมที่ตนสนใจได้ นอกจากนั้นจะต้อง หนักฝึกอบรมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูก พ่อแม่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรม ของสังคมให้แก่บุตรหลาน เช่น การกราบไหว้ เคารพบูชา รู้จักปฏิบัติในเรื่องการขอบคุณ ขอโทษ ฝึกให้เด็กรู้จักมีความเชื่อมั่นในตนเองและเรียนรู้การแพ้ชนะ การให้และการรับ ทุกคราวที่เด็กทำกิจกรรมสำเร็จ พ่อแม่ควรให้กำลังใจว่าเขามีความสามารถ การเป็น นักกีฬาที่ยอมรับความแพ้ชนะ ไม่เล่นโกงหรือเอาเปรียบผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องฝึกให้ กับเด็ก เพราะเป็นคุณลักษณะที่ทำให้การสังคมกว้างขวางขึ้น นอกจากนี้ควรให้เด็กมีส่วนร่วม รับผิดชอบต่อสังคมภายในบ้านบ้าง เพราะการปล่อยให้เด็กรับผิดชอบต่อการดูแลบ้าน เป็นบางครั้งบางคราว นอกจากจะเป็นการฝึกให้เด็กดูแลตัวเองและต่อครอบครัวแล้ว ยังจะเป็นการสร้าง ความเชื่อมั่นให้แก่เด็ก รวมทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งเด็กจะสามารถ นำไปใช้ในสังคมนอกบ้านได้อย่างดียิ่ง

4. การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่ง ประเทศไทย (2514 : 346 - 347) กล่าวว่า พัฒนาการทางปัญญาเป็นผลจากการ เรียนรู้ นับตั้งแต่เกิดเด็กมีการเรียนรู้ตลอดเวลาจากสิ่งแวดล้อม เด็กจะเกิดการเรียนรู้

มากนักเพียงใด ย่อมอาศัยบทบาทของพ่อแม่ที่หาทางส่งเสริม ตามที่ไคกล่าวมาแล้วว่า เด็กวัยนี้มีความช่างพูด อยากรู้ อยากเห็น อยากหยิบโน่นฉวยนี้และมีคำถามอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้นพ่อแม่ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองทำ ลงมือปฏิบัติจริงโดยจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก และพยายามตอบคำถามเด็กอย่าถือว่าเป็นสิ่งที่น่ารำคาญ นอกจากนี้พ่อแม่ควรจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้น่าอยู่ มีบรรยากาศที่ดี และมีสิ่งกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เช่น จัดหาหนังสือที่ตีพิมพ์เหมาะสำหรับวัยของเด็ก ให้เด็กได้อ่าน หรือพ่อแม่เป็นผู้ที่นำเด็กหัดอ่านหัดเขียนเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กรักการอ่าน การเขียนเมื่อเด็กเข้าสู่วัยเข้าโรงเรียน ถ้ามีเวลาว่างควรพาไปหาโอกาสนำเด็กไปเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ เช่น สวนสัตว์หรือสถานที่สำคัญ นอกจากจะเป็นการพักผ่อนแล้วยังเปิดโอกาสให้เด็กได้พบเห็นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เป็นการเสริมประสบการณ์ให้แก่เด็กอีกทางหนึ่ง

อาหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อความสามารถทางปัญญาของเด็ก มีการสำรวจในเรื่องน้ำหนักส่วนสูง เทียบกับความสามารถทางการเรียนของเด็กไทยในโครงการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่สาม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีน้ำหนักและส่วนสูงน้อยกว่าเด็กในภาคอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในกรุงเทพฯ ในขณะที่เดียวกันพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเพียงประมาณครึ่งหนึ่งของเด็กในกรุงเทพฯ เท่านั้น จึงน่าจะกล่าวได้ว่าเด็กที่มีน้ำหนักส่วนสูงน้อยมีโอกาสได้รับผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าเด็กที่มีน้ำหนักมาก น้ำหนักกับส่วนสูงย่อมเป็นบ่งชี้ถึงบ่งบอกถึงความสมบูรณ์ทางร่างกายของเด็กได้ คือเด็กที่มีความงอกงามทางร่างกายสูงกว่มักจะเรียนได้ดีกว่า (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๒๒ : ๓)

ข. ครอบครัวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

วารุณี บิณฑสันต์ (2514 : 24 - 25) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันและเป็นหน่วยสังคมที่มีความหมายและสำคัญที่สุด เป็นที่ยอมรับของชุมชนว่าครอบครัวเป็นหน่วยสังคมมูลฐานในสังคมมนุษย์ เพราะครอบครัวช่วยสร้างไว้และสืบต่อเนื่องสังคมมนุษย์ โดยยกอ่าเนิกชนรุ่นหลัง ๆ ใ้มาเป็นสมาชิกของสังคมมนุษย์ไม่เพียงแต่ร่างกาย ยังสืบต่อเนื่องในทางวิชาการทางขนบธรรมเนียมประเพณี สติปัญญา อารมณ์ และการถ่ายทอด

ทางลักษณะนิสัยและวัฒนธรรม สาย ซินบุตร (2519 : 42) ไก่กล่าวถึงครอบครัวว่า มีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดีของสังคม สังคมเป็นผู้อนุญาตให้ครอบครัวเป็นผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้เติบโตมีร่างกายแข็งแรงและมีสุขภาพจิตสมบูรณ์ ทั้งอบรมให้รู้และปฏิบัติความระเบียบประเพณีต่าง ๆ ของสังคมเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข การอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงมีความสำคัญมากสำหรับประโยชน์ของสังคม

นักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยาต่างลงความเห็นพ้องกันว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการของเด็ก เป็นสถาบันแรกที่สร้างลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพ ตลอดจนพัฒนาการด้านต่าง ๆ และเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลครอบคลุมชีวิตยิ่งกว่าอิทธิพลอื่นใด ผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในครอบครัวต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นก็คือพ่อแม่ ผู้ปกครองนั่นเอง

ยาใจ จุลพงษ์ (2524 : 20) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กหมายถึงการบำรุงรักษาเด็กให้มีชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัย อันหมายถึงความต้องการทางกาย เช่น การให้อาหาร นอกจากนั้นยังหมายถึงการฝึกหัดเด็กในสิ่งที่เกี่ยวกับความรู้สึคนึกคิด ความประพฤติกและมารยาททางสังคม เช่น ฝึกให้เด็กรู้จักรักษาความสะอาด ฝึกให้รู้จักรับผิดชอบหรือการที่พ่อแม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก คอยให้การดูแลรักษาคุ้มครอง ให้ความรัก ความอบอุ่น ให้คำแนะนำสั่งสอน และให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ เพื่อให้เด็กมีชีวิตอยู่และเจริญเติบโตขึ้นเป็นสมาชิกของสังคมตามลักษณะที่ผู้อบรมเลี้ยงดูให้ความมุ่งหวัง การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญและมีผลต่อการปรับตัวของเด็กเป็นอย่างมาก ทั้งที่สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก (อ้างจากสมาน ถ้าเน็ค 2520 : 2) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ว่า มีส่วนช่วยอย่างยิ่งในการสร้างเสริมความสำเร็จในการปรับตัวทางสังคมของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของชียนาถ นาคบุษยา (2515 : 331) ที่ว่าครอบครัวเป็นสถาบันอันดับแรกที่จะสร้างให้เด็กเป็นบุคคลที่มีความหมายในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข เด็กจะเจริญเติบโตไถ่มาดน้อยเพียงใด มีความสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใดก็เพียงใด อยู่ที่บทบาทของพ่อแม่เป็นสำคัญ นอกจากนั้นบ้านยังเป็นสถานที่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งมีพ่อแม่เป็นผู้ทำหน้าที่ให้การศึกษแก่เด็ก พ่อแม่เป็นครูที่สำคัญของเด็ก เป็นครูคนแรกและคนสุดท้าย และเป็นบุคคลสำคัญ

ก่อการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สุชา จันท์เอม (2518:128)
 โลกกล่าวว่าครอบครัวมีอิทธิพลในการสร้างนิสัยให้กับเด็ก ครอบครัวใดที่ให้การอบรมเลี้ยงดู
 ที่ดี ให้สวัสดิภาพให้ความรักความเอาใจใส่และให้คำปรึกษาแก่ลูกด้วยดี เด็กจะเติบโตขึ้น
 เป็นเด็กที่แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ แต่หาเด็กถูกพ่อแม่ทอดทิ้งไม่เอาใจใส่ หรือเอาใจใส่
 มากเกินไปจะทำให้เด็กเป็นคนก้าวร้าวได้ วารุณี บินห์สันท์ (2520 : 23) โลกกล่าวว่า
 เด็กที่มีความสุขย่อมเป็นผลผลิตจากครอบครัวที่ผาสุก เด็กจะเติบโตทั้งทางร่างกาย จิตใจ
 อารมณ์ เป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์และอยู่ในสังคมได้อย่าง เป็นสุข ใ้เห็นแบบอย่างกนฉับ
 ชีวิตในครอบครัว และเรียนรู้บทบาทของพ่อแม่ที่ดีเป็นประสบการณ์ที่มีค่ายิ่งที่จะเสริมสร้าง
 พัฒนาการที่ดีให้กับเด็ก นักจิตวิทยากลุ่มจิตวิเคราะห์ (อ้างจาก วิมลพักตร์ มนุเสวศ
 2523 : 21) เชื่อว่า การอบรมเลี้ยงดูหรือแบบแผนวิธีการที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กนั้น
 เป็นรากฐานในการพัฒนาบุคลิกภาพและความสามารถ
 เริ่มตั้งแต่วัยทารก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 1 - 5 ปีแรกเด็ก ๆ จำเป็นจะต้องได้รับการ
 อบรมเลี้ยงดูอย่างดีเพื่อให้ได้รับการตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติ ถ้าช่วง
 ชีวิตตอนต้นได้รับการอบรมเลี้ยงดูไม่ดีพอเด็กจะมีปัญหาเมื่อโตขึ้น

เนื่องจาก การอบรมเลี้ยงดูเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งต่อพัฒนาการ
 ทุก ๆ ด้านของเด็ก จึงใ้มีผู้ให้ความสนใจและศึกษาค้นคว้ากันมากเกี่ยวกับ การอบรม
 เลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่

จากรายงานการค้นคว้าขององค์การอนามัยโลกซึ่ง โบล บี (Bowly)
 (อ้างจาก ประมวล ดิศกิจสัน 2511 : 13) ได้สังเกตและศึกษาเด็กในสถานเลี้ยงเด็ก
 ก่อร้างแห่งหนึ่ง พบว่า เด็กที่ขาดความรักนอกจากจะรักใครไม่เป็นแล้วยังรักตัวเองไม่เป็น
 อีกด้วย เด็กมักอยู่อย่างซังกะตายไร้ชีวิตชีวา บางครั้งก็เป็นโรคทางกาย ไม่กินอาหาร
 แต่เมื่อได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด อาการก็ดีขึ้น จากการค้นคว้าในลักษณะ
 ที่คล้ายคลึงกัน แอชลีย์ (Ashley 1971 : 115) โลกกล่าวถึงการค้นคว้าของ
 เรนน์ สปีทส์ (Rem Spite) เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กแห่งนครนิวยอร์ก เขาใ้
 แบ่งเด็กทารกออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกมารดาเป็นผู้เลี้ยงด้วยตนเอง กลุ่มที่ 2
 ใ้ได้รับการเลี้ยงดูในสถานเลี้ยงเด็ก มีพยาบาลคอยดูแลอย่างดีภายในระยะเวลา 2 ปี
 พบว่าเด็กที่ใ้ได้รับการเลี้ยงดูในสถานเลี้ยงเด็กเสียชีวิตร้อยละ 37 ส่วนเด็กที่มารดาเป็น
 ผู้เลี้ยงดูไม่เสียชีวิตเลย

ไทเลอร์ (Tyler 1965 : 462) ได้อ้างถึงผลการค้นคว้าของ โกลด์ซาร์บ (Goldfarb) ได้เปรียบเทียบเด็กวัยรุ่นที่ไช้อายุ 3 ปีแรกอยู่ในสถานเลี้ยงลูกกำพร้า กับที่ถูกนำไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งมีเพศและอายุเท่าเทียมกัน พบว่าเด็กที่อยู่ในสถานเลี้ยงเด็กจะมีระดับเขาวนปัญญาความคิดเห็น ความจำ การวางแผนงานและมีพัฒนาการด้านภาษาต่ำกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูเป็นบุตรบุญธรรม

จากผลการศึกษาค้นคว้าข้างต้น พอสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูที่ให้ความรัก ความอบอุ่นจะมีผลทำให้พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กพัฒนาเป็นปกติ ในทางตรงข้าม เด็กที่ถูกหักขาดจากความรัก คือเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่ให้ความรักความอบอุ่นเท่าที่ควร จะทำให้เกิดความบกพร่องของพัฒนาการทาง ร่างกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และทาง สุขภาพ

ค. ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูมีหลายรูปแบบตามแนวทางการปฏิบัติความเชื่อและค่านิยมของพ่อแม่ที่มีต่อเด็ก เกลโซ สวานานท์ (2510 : 67 - 68) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อบุตรในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนต่อบุคคลิกภาพในอนาคตดังนี้

1. บิดามารดาละเลยไม่เอาใจใส่ต่อบุตร ย่อมทำให้บุตรมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยทางอารมณ์ รู้สึกว่าชีวิตว่าเหวอไม่มั่นคง และมักจะส่งผลให้มีพฤติกรรมออกมาในรูปของการปฏิเสธ เป็นคนที่ขาดความรักทั้งยังให้ความรักแก่ใคร ไม่เป็น
2. บิดามารดาที่ปกป้องคุ้มครองด้วยการบังคับ ออกคำสั่งอยู่ตลอดเวลา จะทำให้บุตรผู้นั้นขาดความคิดริเริ่ม ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีแนวโน้มที่จะต้องพึ่งผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา และเป็นผู้ที่ยอมคนอยู่ตลอดเวลา บิดา มารดาที่ใช้ระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ย่อมทำให้บุตรเป็นคนที่มีลักษณะดงโทษตัวเอง และมักจะมีพฤติกรรมรุนแรงในทางปฏิเสธ
3. บิดามารดาที่ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำหรือหย่าร้างกัน บุตรจะมีความกระวนกระวายใจ มีความเครียด มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่มั่นใจในตัวเอง

มองโลกในแง่ไม่รื่นรมย์และขาดแบบฉบับในการสร้าง เสริมลักษณะของคนควย

4. บิกามารคาที่ขี้กมันและเคร่งครัดในศีลธรรมจรรยาอย่างมาก ย่อมจะมี ผลใหญ่ครมมีโอกาสสร้างควมมีสคีสัมปชัญญะ และทำให้มีแนวโน้มนที่จะเกิดควมชคคแย้ง ทางใจอย่างรุนแรงขึ้นได้ควย และอาจทำให้กลายเป็นคนลงโทษตนเอง ไม่เห็นคุณค่า ของตนเอง

5. บิกามารคาที่มีศีลธรรมหย่อนยาน บุครพลอยจะเป็นผู้มีศีลธรรมหย่อนยาน ไปควย มีทัศนคคคที่สังคคไม่ทงปรารภณา และอาจทงเป็นผู้นมีปัญหของสังคคในที่สุด

โรเจอร์ โครธี (Rogers Dorothy 1972) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดู ออกเป็น 3 แบบ คือ แบบประชาธิปไตย (Democracy) แบบทอดทิ้ง (Rejection) และแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (Over-protection) ส่วนโรและไซเจลแมน (Roe and Siegelman) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 6 แบบคือ แบบหนุนนอม (Protective) แบบเข้มงวดกวดขัน (Demanding) และละทิ้งปฏิเสธ (Rejection) แบบเพิกเฉยละเลย (Neglecting) แบบตามสบาย (Casual) และแบบให้ความรัก (Loving)

เฉลิมพล คันสกุล (2525 : 50) ได้กล่าวถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ที่มีต่อลูกในสภาพสังคมไทยปัจจุบันว่าจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ โดยวัดจาก การทดสอบความรู้สึกของพ่อแม่ถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกดังนี้คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย คือการอบรมเลี้ยงดูที่ทอดทิ้งเด็ก ไม่คอยดูแลเอาใจใส่หรือปล่อยเด็กให้ทำอะไรต่าง ๆ ได้ตามใจชอบ พ่อแม่ผู้ปกครอง ไม่ได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด คือวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองต้องการ ให้เด็กอยู่ในระเบียบวินัยตามที่คนกำหนดไว้ ทั้งในคานการแต่งกาย การเรียน มารยาท ต่าง ๆ หรือควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำที่เด็กต้องการ พ่อแม่ผู้ปกครอง ให้ความสำคัญของคนเป็นสำคัญ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล คือวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่มีความรู้สึกว่

ตนเองปฏิบัติก่อให้เกิดความยุติธรรมในด้านการให้ความรัก ความอบอุ่น ความมีเหตุผล รู้จักยอมรับนับถือ ความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก รวมทั้งให้ความร่วมมือตาม โอกาสอันเหมาะสม

อานนท์ อากาศิกรม (2517 : 25) ได้แบ่งประเภทของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ของครอบครัวไทยไว้เป็น 3 ประเภท คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่ยากจน มักจะเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบ ปล่อยปละละเลย เพราะพ่อแม่หาเงินตัวเป็นเกลียว พ่อแม่ถือว่าลูกจะดีหรือไม่นั้นก็สุดแท้ บุญกรรมของเด็ก มักจะเผชิญอุปสรรคข้อขัดข้องบางประการ เช่น สภาพแวดล้อมใน ละแวกบ้าน เพื่อนชักนำได้ง่าย เด็กมักจะเป็นปัญหายุ่งยากของสังคม ไม่ค่อยได้รับความรักความเมตตา อันจะนำไปสู่ปัญหาสังคมได้

2. การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวชนชั้นกลาง ครอบครัวประเภทนี้จะมีโอกาส หรือมีเวลาที่กว่าครอบครัวที่ยากจน สามารถสนองบำเพ็ญความต้องการของเด็กได้ มักจะมีระเบียบวินัย เช่น การรับประทานอาหาร มารยาทในสังคม มีเหตุผล ไม่ใคร่จะ เกิดปัญหาสังคมมากนัก

3. การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวชนชั้นสูง ครอบครัวประเภทนี้จะให้ความ เอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างคึง ทั้งการกินอยู่หลับนอน การอบรมสั่งสอน มีเด็กบางคนที่เกิด เป็นเด็กนิสัยเสีย (Spoiled child) พ่อแม่ไม่กล้าขัดใจ เด็กมักจะโง่ใจไม่กลัวใคร บางครั้งจะเป็นปัญหาสังคมอย่างร้ายแรง เนื่องมาจากภาวะทาง เศรษฐกิจและอิทธิพล ของครอบครัวสนับสนุนอยู่

การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามแบบต่าง ๆ ที่พ่อแม่ได้ปฏิบัติต่อลูกนั้นมีผลต่อเด็ก อย่างมาก มีผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าไว้มาก เช่น ซิมมอนส์ (Symonds) (อ้างจาก ศิริพร หลิมศิริวงศ์ 2511 : 25) ได้ค้นคว้าถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ซึ่งมีผลต่อ บุคลิกภาพของบุตรดังนี้คือ

1. พ่อแม่ที่ปล่อยปละละเลยบุตร บุตรจะมีลักษณะเป็นคนก้าวร้าว เจ้าคิด เจ้าแค้น ชอบทุบตี ลักเล็กขโมยน้อย หนีโรงเรียนเป็นประจำ

2. พ่อแม่ที่ประสบประทศมบุตรเกินไป บุตรจะมีลักษณะเป็นคนไม่ให้ความร่วมมือ ทั้งตนเองไม่ได้ ไม่มีความมั่นใจในตนเอง ก้องทั้งคนอื่นเสมอ

3. พ่อแม่ที่มีอำนาจเหนือบุตร บุตรจะเป็นคนเจ้าระเบียบ สุภาพเรียบร้อย อยู่ในโอวาท สามารถปรับตัวเข้ากับผู้ใหญ่ได้ดี ว่านอนสอนง่าย สงบเสงี่ยม ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจจากความคิดริเริ่ม

4. พ่อแม่ที่ยอมจำนนต่อบุตร บุตรจะขาดความรับผิดชอบ ไม่อยู่ในโอวาท เห็นแก่ตัว คือกิ่ง และทำอะไรตามใจชอบ

โฮสเลอร์ (Hostler 1969 : 82 - 83) ได้กล่าวถึงการเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อลูกว่าหากเด็กคนใดไม่มีแม่ให้การอบรมเลี้ยงดู เด็กคนนั้นจะเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่ในค่านที่เกี่ยวกับอารมณ์ สังคม และการศึกษาคือสัมพันธ์กับผู้อื่น เพราะแม่เป็นเสมือนผู้ก่อกองสิ่งเหล่านี้ให้แก่เด็ก โดยเด็กจะได้รับการเรียนรู้ที่จะรักจากการพูดและการกระทำของแม่

มุสเซน (Mussen 1963) ได้กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูในระยะต้นของชีวิตควรมีพื้นฐานในการให้ความรักและความอบอุ่นเป็นสำคัญ และเมื่อเด็กโตขึ้นเขาจำเป็นที่จะต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่จะสร้างเสริมพัฒนาการของเขาให้กว้างออกไป ซึ่งสภาพที่แวดล้อมเด็กและทัศนคติของพ่อแม่จะเข้ามามีอิทธิพลต่อเด็ก โดยเฉพาะแบบแผนของครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งพฤติกรรมที่พ่อแม่ประพฤติปฏิบัติต่อเด็ก มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของเด็กโดยตรงทั้งสิ้น การเรียนรู้ทางสังคมครั้งแรกจะเกิดขึ้นที่บ้าน จากการที่เด็กได้มีความสัมพันธ์กับสมาชิกภายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ที่เป็นแม่ของเขา ดังนั้นวิธีการอบรมเลี้ยงดูของแม่จึงมีผลต่อพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจของเด็กทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

ง. ผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็กกับองค์ประกอบต่าง ๆ

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็กกับภาวะโภชนาการ

การอบรมเลี้ยงดูเด็กมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์

โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะแสวงหาปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างสมบูรณ์ให้แก่ลูกของตน ภาวะโภชนาการมีผลต่อการเจริญเติบโตทางร่างกายและทางสมองของเด็กมาก ถ้าเด็กมีภาวะทุโภชนาการจะทำให้พัฒนาการในสองด้านนี้ช้ากว่าปกติ

1.1 ภาวะโภชนาการของเด็กจะมีผลต่อพัฒนาการทางร่างกายจากการวิจัยพบว่า อิทธิพลที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียน ขึ้นอยู่กับความบกพร่องทางเศรษฐกิจ ขนาดของครอบครัว รวมทั้งความเชื่อในการบริโภคและนิสัยในการบริโภคของพ่อแม่ ซึ่งจะมีผลต่อปริมาณและคุณภาพของอาหารที่เด็กบริโภค (กัลยา นาคเพชร 2521) การวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิณี ชิกเชิควงษ์ (2521) ใ้พบว่า ความแตกต่างกันในด้านการศึกษาของพ่อแม่ ขนาดของครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ ความเชื่อในการบริโภคและการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ต่างกัน มีผลทำให้การเจริญเติบโตของเด็กต่างกันด้วย นอกจากนี้ บิยวรรณ วิรัชชัย (2521) ใ้พบว่าความเชื่ออย่างไม่มีเหตุผลของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จะมีความสัมพันธ์กับสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน กล่าวคือเด็กที่มีมารดามีความเชื่ออย่างมีเหตุผลจะมีสุขภาพดีกว่าเด็กที่มีมารดามีความเชื่ออย่างไม่มีเหตุผล

1.2 ภาวะโภชนาการของเด็ก จะมีผลต่อพัฒนาการทางสมอง จากผลการวิจัยของ อุไรวรรณ หงษ์เหมือน (2521) ใ้พบว่าภาวะโภชนาการที่แตกต่างกันจะทำให้เด็กมีเชาวน์ปัญญาต่างกัน โดยเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาสูง จะมีภาวะโภชนาการที่ดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษากำ และดัชนีภาวะโภชนาการ โดยเฉพาะน้ำหนักและส่วนสูงจะมีความสัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาในทุกกลุ่มอายุ จากการศึกษาของ ออปเปอ (Oppen 1971 : 238) ใ้พบว่าเด็กไทยมีพัฒนาการด้านความคึกซึ้งกว่าเด็กในวัฒนธรรมตะวันตกหนึ่งปี และโดยเฉพาะเด็กไทยในต่างจังหวัดจะมีพัฒนาการด้านความคึกซึ้งกว่าเด็กในวัฒนธรรมตะวันตกถึงสองปี ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครอบครัวไทย โดยเฉพาะครอบครัวในชนบทยังขาดความรู้ในค่านโภชนาการที่ถูกต้องเหมาะสม เด็กไทยในชนบทจึงใ้รับการเลี้ยงดูในค่านอาหารไม่เหมาะสม มีผลทำให้พัฒนาการทางสมองต้องล่าช้ากว่าเด็กในวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งใ้รับการเลี้ยงดูในค่าน โภชนาการที่เหมาะสมและถูกต้องดีกว่าไทย

ในค่านระคับสติปัญญา ได้มีผลการวิจัยหลายเรื่องพบความสัมพันธ์ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ กับระดับสติปัญญาของนักเรียน บุปผา เปือกม่อง (2523) และ มนัสชัย คมสาคร (2522) ได้พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับแบบ ปล่อยปละละเลย มีส่วนทำให้พัฒนาการทางสติปัญญาของ เด็กแตกต่างกันอย่าง เห็นได้ชัด เฉลิมพล คันสกุล (2521) ได้พบว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน จะมึสติปัญญา และความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าแตกต่างกันอย่าง เคนชัด คือเด็กที่มีสติปัญญาสูง เเทาโลกก็มีความสามารถในการ แก้ปัญหามากขึ้นเท่านั้น สำหรับเด็ก ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นก็มีการค้นพบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญา คือเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมาก เเทาโลกจะมีระดับสติปัญญาสูง เเทานั้น (จำลอง วิละชาติ 2522) ส่วน วรพวงาม รุ่งพิสุทธิพงษ์ (2522) พบว่าการอบรม เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยน่าจะทำให้มีระดับสติปัญญาสูงกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบ เข้มงวด กวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบนี้ เป็นตัวพยากรณ์ระดับสติปัญญาของ เด็กที่มีอำนาจ การทำนายสูงกว่าตัวแปรอื่น ๆ ที่ศึกษา แต่อย่างไรก็ตามยังมีผลการวิจัยบาง เรื่องที่ ขัดแย้งกันกับข้อค้นพบดังกล่าว เช่น มานะ เริงมิตร (2523) พบว่าระดับสติปัญญาของ นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันสามแบบ ไม่มีความแตกต่างกัน

2. การอบรมเลี้ยงดูเด็กกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ เด็ก จากงานวิจัยของ มาลา วิรุฒานนท์ (2515) ได้วิจัยเปรียบเทียบเด็กประถมศึกษาปีที่หนึ่ง ในต่างจังหวัดและในกรุงเทพ พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้พึ่งตนเองมาก จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมให้พึ่งตนเองน้อย แต่อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากการที่พ่อแม่ฝึกลูกให้พึ่งตนเองแล้ว การที่เด็กมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ใค้ นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายประการ เพราะจากการวิจัยของ มธุรส วีระกำแหง (2515) ได้เปรียบเทียบเด็กอนุบาลที่เป็นลูกไทยและลูกจีน พบว่าแม่ไทยฝึกลูกให้พึ่งตนเองมากกว่า แม่จีนอย่างเห็นได้ชัด แต่ปรากฏว่าแม่จีนที่ฝึกลูกให้พึ่งตนเองมากกับแม่ไทยที่ฝึกลูกให้ พึ่งตนเองปานกลางจะมีลูกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ส่วนแม่จีนที่ฝึกลูกให้พึ่งตนเองน้อย และแม่ไทยที่ฝึกลูกให้พึ่งตนเองมากเกินไปและน้อยเกินไป มีลูกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ทั้งหมด นอกจากนี้จากการวิจัยของ โรเซน และ คี เอนกรา (Rosen & D'Andrede 1959) อ้างจาก นิภา ทองไทย (2525 : 18) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่มีแรงจูงใจ

ได้สัมผัสกัน จะได้รับการเลี้ยงดูที่แตกต่างกันในบ้านอื่น ๆ อีกด้วย คือการยกย่อง ชมเชยและการสนับสนุนเด็ก จะมีส่วนให้เด็กมีแรงจูงใจได้สัมผัสสูง และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย จะมีส่วนทำให้เด็กมีแรงจูงใจได้สัมผัสสูงกว่าที่มีความสัมพันธ์แบบเผด็จการ และจากการวิจัยของ กนัย งามมานะ (2518) ได้ศึกษาพบว่า การที่พ่อแม่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจะทำให้เด็กมีแรงจูงใจได้สัมผัสต่ำกว่าพ่อแม่ที่เลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เกินไป

การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบฝึกให้พึ่งตนเอง เป็นอิสระจากผู้ใหญ่ในวัยที่เด็กยังไม่ได้เข้าโรงเรียน คือตั้งแต่แรกจนเด็กอายุประมาณ 4 - 5 ขวบนั้น มีความเกี่ยวข้องกับ การที่เด็กมีแรงจูงใจได้สัมผัสสูงอย่างเด่นชัด แต่การเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองนี้ ความสำคัญมิได้อยู่ตรงที่ว่า มีความสามารถฝึกเด็กในเรื่องนี้นานน้อยเพียงไร แต่อยู่ที่ว่า เด็กได้รับการฝึกในเรื่องนี้ในวัยที่จะก่อให้เกิดผลดีหรือไม่ กล่าวคือ ควรฝึกเด็กให้สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ให้ตนเอง เช่น ตักอาหารรับประทานเอง ทอดจันช่วยงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ในบ้าน ตั้งแต่ อายุ 2 - 4 ขวบ จะให้ผลดีที่สุด (สำนักนายกรัฐมนตรปี 2526 : 11) ฉะนั้นถ้าต้องการให้บุตรเรียนดีและมีความสำเร็จในอาชีพการงานต่อไปในอนาคต ผู้มีบุตรหลานที่เกิดใหม่จะต้องตระหนักถึงการฝึกฝนให้เด็กพึ่งตนเอง ในสิ่งที่ไม่เลื้อมากกว่าแรงของ เด็กตั้งแต่ อายุ 2 - 4 ขวบ โดยสังเกตความสามารถของเด็ก และไม่ผลักดันหรือบีบบังคับให้กระทำมากเกินไป แต่ควรมีการแนะนำทำเป็นตัวอย่าง และชมเชยเมื่อเด็กกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้โดยตนเอง ไม่ชักชวนการอยากลองทำสิ่งต่าง ๆ ของเด็กในวัยนี้ เช่น ลองกวาดบ้าน ลองซักผ้า ลองรดน้ำต้นไม้ แม้เด็กจะกระทำไม่ได้ดีในขั้นต้นก็ไม่กล่าวติเตียนให้เด็กเสียกำลังใจ เพราะในวัยเด็กเล็กนี้เรามุ่งจะฝึกเด็กให้รู้จักวิธีทำเสียก่อน ส่วนวิธีการทำงานนั้นให้ดีที่สุดสมบูรณ์ที่สุด ควรฝึกหลังจากนี้

ในคำแปลสัมผัสทางการเรียน มอริ และ วิลสัน (Morrow & Wilson 1961 : 501 - 510) ได้ศึกษาพบว่า ครอบครัวของเด็กที่มีผลสัมผัสทางการเรียนสูงจะเป็นครอบครัวที่เกื้อหนุนเด็ก เทย์เลอร์ คมสาคกร (2524) ได้ศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมผัสทางการเรียน และการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม มีความสัมพันธ์ทางลบกับผลการเรียนของนักเรียน มณฑาทิพย์ ทิวพาณิชย์ (2516) ได้ศึกษาพบว่า การอบรมสั่งสอนในลักษณะของการฝึกความเป็นอิสระจะมีความ

สัมพันธ์ทางบวกกับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของเด็กทั้งชายและหญิง และถ้าเปิดความสัมพันธ์แก่เด็กร่วมกับการฝึกความเป็นอิสระแล้ว จะทำให้ผลการเรียนของเด็กสูงคามไปควย ส่วนความเข้มงวดกวดขัน การให้รางวัลและการลงโทษเด็กในปริมาณที่มากเกินไป จะทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ

นอกจากนี้ยังมีผู้พบว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบคาดหวัง เอาถึกับเด็กมากกว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักและการลงโทษอย่างเชื่อมั่นได้ ซึ่งผลขัดแย้งกันกับ ประยุทธ์ วัชรวิศิษฐ์ (2514) ที่ได้ศึกษาพบว่า เด็กกลุ่มที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบให้ความรักและแบบคาดหวัง เอาถึกับเด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ต่างกัน

3. การอบรมเลี้ยงดูเด็กกับพัฒนาการทางภาษา

เมาเออร์ (Mowrer 1958 : 23) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ทางภาษาของเด็กทารกว่า เด็กจะเรียนรู้ทางภาษาได้ดีและมีประสิทธิภาพควยการเลียนเสียงจากบุคคล ซึ่งมักจะพูดกับทารกควยภาษาผู้ใหญ่เสียเป็นส่วนใหญ่ และเมื่อเด็กเลียนเสียงผู้ใหญ่อย่างถูกต้อง ก็จะได้รับเสริมแรงซึ่งช่วยให้เด็กเลียนเสียงบ่อยขึ้นจนคิดเป็นนิสัยที่จะออกเสียงนั้นได้เองในภายหลัง นอกจากนี้การออกเสียงคล้ายคำพูดของผู้เลี้ยงดู ยังทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจได้เองอีกควย ซึ่งผู้ใกล้ชิดที่จะให้เด็กเลียนเสียงไ้มากที่สุดคือ พ่อแม่ นั่นเอง การเอาใจใส่และการหมั่น พูดโต้ตอบกับเด็กจะทำให้พัฒนาการทางภาษาก็ดีขึ้น ซึ่งผลการวิจัยของ จินคณา สุทธิจินคา (2522) ได้พบว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่แตกต่างกัน อาชีพและการศึกษาของบิดามารดาที่แตกต่างกัน จะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก โดยเด็กชายจะมีสัดส่วนของคำนาม คำสรรพนาม คำแก้สัคส่วนของคำวิเศษณ์ คำกริยา และคำอื่น ๆ สูงกว่าเด็กหญิง และเด็กในเมืองจะมีสัดส่วนของคำนาม คำสรรพนาม คำแก้สัคส่วนของคำกริยา คำวิเศษณ์ และคำอื่น ๆ สูงกว่าเด็กชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จินคณา เนียมเปีย (2521) ได้ศึกษาพัฒนาการทางภาษากันจำนวนและความซับซ้อนของประโยคของเด็กก่อนวัยเรียนพบว่า ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะมีพัฒนาการทางภาษากันกว่าฐานะระดับกลาง และระดับกลางจะดีกว่าระดับต่ำ นอกจากนี้อาชีพและการศึกษาของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการทางภาษา ซึ่งเด็กก่อนวัยเรียนที่มีบิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม

จะมีพัฒนาการทางภาษาคำที่สุก โดยเด็กในเมืองจะมีพัฒนาการทางภาษาคำดีกว่าเด็กในชนบท

4. การอบรมเลี้ยงดูเด็กกับบุคลิกภาพและอารมณ์ของเด็ก

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและอารมณ์ของเด็กนั้น พบว่า ลักษณะและบรรยากาศในการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ จะส่งผลโดยตรงต่ออารมณ์ของเด็ก ซึ่งตามแนวความคิดของ ฟรอยด์และอีริกสัน (Freud and Erikson) เชื่อว่า หากพ่อแม่ ให้ความอบอุ่นและสนองตอบต่อความต้องการของเด็กในช่วงระยะต้นของชีวิตจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกพึงพอใจและมีอารมณ์ที่แจ่มใสได้ ซึ่ง มิลเลอร์ (Miller) อ้างจาก นิภา ทองไทย (2525 : 20) เชื่อว่ายิ่งแม่เข้มงวดกับลูกมากเท่าใด ลูกก็จะเกิดความรู้สึกหงุดหงิดและคับข้องใจมากขึ้นเท่านั้น และถ้าเด็กมีความคับข้องใจมากขึ้นเพียงใด เด็กก็จะเกิดความรู้สึกก้าวร้าวมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ซึ่งสภาวิจัยแห่งชาติ (2509) ได้ทำการวิจัยพบว่า การที่เด็กได้รับความรักและการบำรุงจากบิดามารดาไม่เพียงพอ จะทำให้เด็กมีอารมณ์อีกอัน มีความคิดจำกัดในวงแคบ ทำอะไรตามความอยากต่าง ๆ

โดยขาดสติและความยับยั้ง และจากการวิจัยของ ทักทงษ์ สุนทรพิพิธ (2517) ทำการศึกษาเด็กและเยาวชนที่หัวปัก พบว่า เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีปัญหาทางอารมณ์และมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมทั้งสิ้น และส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ขาดการอบรมเด็กอย่างสม่ำเสมอ เด็กขาดความอบอุ่นและขาดความเข้าใจกันระหว่างครอบครัว

รวมทั้งพ่อแม่เองก็มีพฤติกรรมที่ชักตอสังคม นอกจากนี้การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ยังส่งผลต่อความก้าวร้าวของเด็กได้เช่นกัน ดังผลการวิจัยของ ประพันธ์ สุทธาวาส (2519) พบว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง และแบบให้ความคุ้มครองเกินไปมีความก้าวร้าวไม่แตกต่างกัน แต่เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูทั้งสองแบบจะมีความก้าวร้าวสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และจากการวิจัยของ วิกรม กมลสุโกศล (2518) พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง และแบบให้ความคุ้มครองเกินไปมีความวิตกกังวลไม่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองแบบจะมีความวิตกกังวลสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วินิจ เกตุขำ (2515)

ที่เลือกศึกษาการอบรมเลี้ยงดูสามแบบ คือ ให้ความรัก ลงโทษ และเรียกร้องเอาจากเด็ก ได้ผลปรากฏว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษไม่สัมพันธ์กับความวิตกกังวล แต่มีแนวโน้มว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักจะสัมพันธ์ในทางลบกับความวิตกกังวล และการอบรม

เลี้ยงดูแบบเรียกรอง เอาจากเด็กนั้น ก็มีเพียงแนวโน้มน่าจะสัมพันธ์กับความวิตกกังวล ในทางบวก ส่วนการศึกษาของ สมัญญา เสียงใส (2521) ได้ศึกษาเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญในเขตกรุงเทพมหานคร แก่สนใจการอบรมเลี้ยงดูแบบ ได้รับความอบอุ่นกับแบบไม่ได้รับความอบอุ่น และนอกจากจะศึกษาความวิตกกังวลเป็น ทัวแปรสำคัญแล้วยัง ได้ศึกษาวิธีลดความวิตกกังวลอีกด้วย เมื่อเปรียบเทียบปริมาณความ วิตก กังวล ปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่ได้รับความอบอุ่น จะมี ความวิตก กังวล คำนึง คำนส่วนตัว และ คำนการ เรียนกับอาชีพมากกว่านักเรียนที่ ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ ได้รับความอบอุ่น

นอกจากนี้ การวิจัยของ กวง เกือน พันธุนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2524) เรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิต และสุขภาพกายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพฯ และสงขลา ได้ผลว่า วัยรุ่นที่รายงานว่าคนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก เป็นผู้ที่มีความสุข จิตดีกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าคนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย นอกจากนี้ สมาน ก่าเน็ค (2520) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะปรับตัว ได้ดีกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง และแบบให้ความคุ้มครองเกินไป

จ. การอบรมเลี้ยงดูเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์บางประการ

1. การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกรับนิคชอบของเด็ก ก่อนวัยเรียน ซึ่ง ได้มีผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะทำให้เด็กมีความรับนิคชอบสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ ได้แก่ การวิจัย ของ ชูศรี หลีกเพชร (2517) และ กนิย งานมานะ (2518) พบว่าเด็กที่ได้รับการ เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความรับนิคชอบน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ เอาใจใส่เกินไป กวง เกือน พันธุนาวิน (2519 : 16 - 17) ได้กล่าวว่าการรู้สึกรับ นิคชอบนี้จะขึ้นอยู่กับการศึกษาที่บุตรมีระเบียบวินัยใน คำนการกินอยู่ การรักษาร่างของ เครื่องใช้ และการฝึกให้บุตรระงับพฤติกรรมก้าวร้าว จะทำให้บุตรมีความรับนิคชอบสูง ส่วนครอบครัวที่ฝึกค่านาง ๆ เหล่านี้ให้บุตรน้อยจะมีความรู้สึกรับนิคชอบต่ำ ความรู้สึก รับนิคชอบนี้จะไม่ขึ้นอยู่กับฐานะทาง เศรษฐกิจของบิดามารดา

2. การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีผลต่อความมีระเบียบวินัยของเด็ก ความมีวินัยนี้จะรวมทั้งการมีวินัยในตนเองและการมีวินัยทางสังคม ซึ่งพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับ การอบรมเลี้ยงดูทั้งสิ้น จากผลการวิจัยของ วิวาห์วัน มูลสถาน (2522) พบว่า การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีวินัยในตนเอง นอกจากนี้ ทัศนคติที่ส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง ก็แก่ระดับการศึกษาของแม่ อาชีพของแม่ และสถานภาพสมรสของพ่อแม่ พงษ์เทพ มนัสทรง (2527) ได้ศึกษาพบว่า ผู้ปกครองที่มี อาชีพรับราชการมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมค่านานการมีวินัยในตนเองมากกว่า ผู้ปกครอง ที่มีอาชีพอื่น ๆ และผู้ปกครองที่มีการศึกษาในระดับสูง มีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมค่านานการ มีวินัยในตนเองมากกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาในระดับต่ำ ส่วนค่านานการมีวินัยทางสังคมนั้น วารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2517) พบว่าวัยรุ่นที่รายงานว่า ตนถูกเลี้ยงดูแบบรักมาก จะมีวินัย ทางสังคมสูงกว่าวัยรุ่นที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักน้อย และวัยรุ่นที่คิดว่าพ่อแม่ควบคุมตนเองน้อย จะมีวินัยสูงกว่าวัยรุ่นที่เชื่อว่าตนถูกควบคุมมาก

๑. การอบรมเลี้ยงดูเด็กกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

จากผลการศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทยของ กวงเกื่อน พันธุมนาวัน และ เท็ดแซ ประจุนัจจนิค (2520 : 131) ได้พบว่า การเลี้ยงดูแบบรักมากและให้เหตุผลมาก มีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต และแบบควบคุม และผลการศึกษาของ เกษ วิโย (2522) ได้พบว่าเด็กที่ได้รับการอบรม เลี้ยงดูแตกต่างกันจะให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน โดยเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตยให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงที่สุด และเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ วิเชียร ทองนุช (2521) ที่ศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตยจะให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และจากงานวิจัยของ ทิพวรรณ กิติวิบูลย์ (2522) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรม เลี้ยงดูกับการพัฒนา การตัดสินใจเชิงจริยธรรมโดยศึกษากับเด็กก่อนวัยเรียนและมารดา ของเด็ก ได้พบว่า เด็กที่มีมารดาอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากและในขณะที่เดียวกันก็อบรมเลี้ยงดู แบบให้เหตุผลมาก จะมีคะแนนของการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่มีลักษณะผสม ที่ตรงกันข้าม ซึ่งสอดคล้องกับ ทิพย์สุภา นิลสินธพ (2523) ที่ได้ศึกษาพบว่า จริยธรรมของ

เด็กก่อนวัยเรียนมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดู และเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมแตกต่างกัน

ข. การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในชนบทไทย

ในชนบทจะมีการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นสองแบบ คือ (1) การอบรมแบบจงใจ และ (2) การอบรมแบบไม่จงใจ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการอบรมแบบใดก็ตาม สิ่งที่เป็นความเชื่อและค่านิยมของพ่อแม่และสังคมจะถูกนำมาปลูกฝังและอบรมสั่งสอนให้แก่เด็กของตน เกี่ยวกับค่านิยมของชาวชนบทไทยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก พบว่า ชาวชนบทมีค่านิยมที่ยกย่องบุคคลผู้มีอำนาจและผู้มีบุญคุณ มีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อในเรื่องของความสุภาพอ่อนโยน เชื่อฟังผู้ใหญ่ มีจิตใจเมตตากรุณา รู้จักเกรงใจ และไม่มี ความอาชวาทจงเวร ยึดถือความกตัญญูรู้คุณ ความซื่อสัตย์ และการทำบุญ ซึ่งความเชื่อและค่านิยมเหล่านี้ชาวชนบทจะอบรมให้ลูกของตนเพื่อให้ลูกหลานเลียนแบบ

ในการปฏิบัติกับเด็กเล็ก พบว่าพ่อแม่จะเอาใจใส่และทะนุถนอมเด็กมาก ซึ่งถึงแม้จะทำให้เด็กเกิดความอบอุ่นแต่อาจจะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และเพาะนิสัยไม่ช่วยตนเองได้ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522 : 21 - 22) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ละม้ายมาศ ศรีทัก และ จรรยา สุวรรณทัต (2521 : 87 - 91) ที่ศึกษาถึงอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็กและได้พบว่า แม่มุ่งหวังอย่างยิ่งที่จะให้ลูกแสดงความรักเชื่อฟังผู้ใหญ่ ห่วงความคำสั่งและความต้องการของแม่ การอบรมเช่นนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายว่า มีผลโดยตรงที่ทำให้ผู้ใหญ่ได้รับความสะดวกสบายในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เป็นการรักษาสัมพันธภาพระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ช่วยให้เด็กมีความเกรงใจผู้อื่น แต่มีข้อเสีย คือ จะก่อให้เกิดผลเสียแก่ตัวเด็กเอง เพราะจะเป็นการบั่นทอนความเป็นตัวของตัวเอง ขาดความกระตือรือร้น ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนขาดความต้องการผลสัมฤทธิ์ในระดับสูงด้วย และที่เห็นได้ชัดคือ สังคมไทยมีค่านิยมในการพึ่งตนเอง ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับสังคมอเมริกา (นิภา ทองไทย 2525 : 23)

ไพฑูริย์ เครือแก้ว (2513 : 182) ได้กล่าวถึงชีวิตของเกษตรกรที่มีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กว่า เกษตรกรชาวไทยมีความเชื่อถึงในสิ่งที่ไม่มีเหตุผล เชื่อใน โชคชะตา ความช่วยเหลือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขาดความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงครอบครัว

ด้วยตนเอง ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โทษุณย์ เครือแก้ว (2506) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ไทยว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่มักจะอบรมเลี้ยงดูโดยการควบคุมให้ลูกเป็นเด็กหัวอ่อน เชื่อฟัง และทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยต่าง ๆ ของพ่อแม่ไทย โดยส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่จริงจัง คือการเลี้ยงดูปฏิบัติสลับกันมาตามความเชื่อของผู้ใหญ่ที่เป็นพ่อแม่ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสร้างให้เกิดชนบทมีพัฒนาการที่ช้ากว่าเด็กในเมือง

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ที่กล่าวมาแล้วนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพ่อแม่ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ความเชื่อของพ่อแม่ รวมทั้งการปฏิบัติตนของพ่อแม่ที่มีต่อเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กในต่างต่าง ๆ เช่น พัฒนาการทางร่างกายและสมอง ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับโภชนาการที่ถูกต้องเหมาะสม พัฒนาการทางภาษา พัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางบุคลิกภาพ รวมถึงพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์บางประการ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น และมีผลทำให้พัฒนาการต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ นิพนธ์ ศศิธร (2527 : 9) ได้ให้ข้อคิดผู้ที่เป็นพ่อแม่ว่า การอบรมเลี้ยงดูลูกที่ค้ำนั้น ผู้ที่เป็นพ่อแม่ควรสำรวจตัวเองว่า รู้จักลูกดีพอหรือยัง ให้ความเอาใจใส่ลูกดีพอแล้วหรือยัง และการอบรมลูกที่ค้ำนั้น พ่อแม่ต้องมีความอดทนและอดทน เมื่อลูกอยากรู้ในปัญหาอะไร ก็ต้องอธิบาย ถ้าไม่รู้อะไรก็อย่าหลอกลูก อย่าห้ามอะไรไปเสียหมด ควรให้ลูกรู้จักคิดด้วยตัวเขาเอง การที่พ่อแม่คอยหลอหลอม เลี้ยงลูกให้ค้ำนั้น อุปมาเหมือนกับการปลูกต้นไม้ให้เจริญเติบโต โดยหมั่นทะนุถนอมรดน้ำพรวนดินตามควร ดังนั้นในการพัฒนาคุณภาพของเด็ก จึงควรเริ่มกันที่พ่อแม่ของเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นเบ้าหลอมแรกในการวางพื้นฐานของการพัฒนา